

С.В. Збітнєва (Київ)

ОФТАЛЬМОЛОГІЧНА МЕДИЧНА ДОПОМОГА У ВІДОМЧИХ ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України»

Наведено результати дослідження ресурсного забезпечення та обсягів медичної допомоги пацієнтам із захворюваннями органа зору в закладах охорони здоров'я відомчого підпорядкування за 2011 р.

Ключові слова: відомча медицина, офтальмологічна допомога, обсяги, ресурсне забезпечення.

Законодавство України забезпечує рівні можливості в розвитку закладів охорони здоров'я різних форм власності та різного рівня підпорядкування [2]. На сучасному етапі розвитку національної системи охорони здоров'я проводиться її активне реформування з метою підвищення доступності та якості медичної допомоги пацієнтам, а також для поліпшення ефективності функціонування цієї системи [4], що визначено Президентом України у програмі економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентно-спроможна економіка, ефективна держава» [3].

На сучасному етапі формується і приватний сектор надання медичної допомоги [5], і відомча медицина [1].

Мета роботи – вивчити обсяги медичної допомоги пацієнтам з хворобами органа зору в закладах охорони здоров'я відомчого підпорядкування.

Матеріали та методи

У роботі використано такі методи: статистичний (дані статистичних звітів управлінь охорони здоров'я відомчого підпорядкування за 2011 р., за винятком

Міністерства оборони та Державного департаменту України з питань виконання покарань); а також аналітичний і бібліосемантичний. В основу методології дослідження покладено системний підхід.

Результати дослідження та їх обговорення

На першому етапі дослідження вивчено ресурси закладів охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління Національної академії медичних наук (НАМН) України, з надання офтальмологічної допомоги (табл. 1).

З наведених у табл. 1 даних видно, що заклади охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління НАМН України, мають 12 спеціалізованих кабінетів і 515 стаціонарних ліжок. Відповідні кабінети працюють у трьох областях та м. Києві, а стаціонарні відділення – в Донецькій та Одеській областях. На даних ліжках отримують спеціалізовану медичну допомогу 17 420 пацієнтів. У системі НАМН України працює 117 лікарів-офтальмологів.

Таблиця 1

Ресурси офтальмологічної допомоги закладів охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління Національної академії медичних наук України, за 2011 р. (абс.)

Адміністративна територія	Заклади, які мають офтальмологічні кабінети	Лікарі	Офтальмологічні ліжка	Надійшло хворих на офтальмологічні ліжка
Україна	12	117	515	17 420
<i>Область</i>				
Донецька	1	14	40	1955
Одеська	1	79	475	15 465
Харківська	5	6	0	0
м. Київ	5	18	0	0

Таблиця 2

Хірургічна робота закладів охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління Національної академії медичних наук України, за 2011 р. (абс.)

Адміністративна територія	Операції на органах зору		Мікрохірургічні операції		З приводу глаукоми		З приводу катаракти		Енуклеації	
	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі
Україна	106	18 994	0	5541	0	740	0	2999	0	1851
<i>Область</i>										
Донецька	0	1463	0	1330	0	108	0	596	0	35
Одеська	106	17 531	0	4211	0	632	0	2403	0	1816

Хірургічна допомога пацієнтам офтальмологічного профілю відображена в табл. 2.

Наведені в табл. 2 дані вказують на те, що амбулаторні операції на органах зору проводяться тільки в закладах охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління НАМН України, в Одеській області, а стаціонарні – у всіх стаціонарних відділеннях. При цьому 92,3% оперативних втручань проводиться в закладах Одеської області, у т.ч. 98,1% оперативних втручань з приводу енуклеації.

Далі вивчалися ресурси для надання офтальмологічної допомоги закладів охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління Міністерства інфраструктури України (табл. 3).

Наведені в табл. 3 дані вказують на те, що офтальмологічні кабінети функціонують у відомчих закладах, підпорядкованих Міністерству інфраструктури, у всіх регіонах України, а найбільше – в Донецькій (12), Одеській (8) та Харківській (6) областях. У підпорядкуванні даного міністерства стаціонарних офтальмологічних ліжок функціонує 180 одиниць у складі закладів охорони здоров'я 7 (25,9%) регіонів, з відділеннями потужністю на 5–30 ліжок.

Аналіз кількості пролікованих стаціонарно пацієнтів у перерахунку на одне стаціонарне ліжко показав, що за 2011 р. на одному спеціалізованому ліжку проліковано в середньому 33,8 пацієнта. Найбільше пролікованих пацієнтів у 2011 р. було в м. Києві (61,5), а найменше – в Одеській області (20,8 пацієнта). Різниця складає 2,96 разу ($p \leq 0,05$).

У закладах охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління Міністерства інфраструктури України, працює 127 лікарів-офтальмологів.

Проведений аналіз структури, ресурсного забезпечення і діяльності у т.ч. хірургічної діяльності (табл. 4) закладів охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління Міністерства інфраструктури України, вказує на їх нерациональність.

Дані, наведені в табл. 4, та їх аналіз вказують на те, що амбулаторні оперативні втручання на органи зору проводяться в закладах охорони здоров'я всіх регіонів, крім АР Крим та Харківської області, де відповідно функціонує 5 та 6 спеціалізованих офтальмологічних кабінетів. При цьому амбулаторні мікрохірургічні операції проводяться тільки у закладах охорони здоров'я 4 регіонів. Відсоток амбулаторних мікрохірургічних втручань становить 6,9% ($p \leq 0,05$).

У закладах охорони здоров'я даного відомства проведено 2682 оперативні втручання стаціонарним пацієнтам, з яких 2146 мікрохірургічних. Найбільше оперативних втручань проведено з приводу катаракти – 1376, а найменше – з приводу енуклеації – 11 ($p \leq 0,05$). Аналіз кількості та структури оперативних офтальмологічних втручань, при сучасних підходах до можливості їх якісного проведення, вказує на неможливість лікарів-офтальмологів підтримувати високий професійний рівень.

Наступним кроком дослідження було вивчення ресурсів для надання спеціалізованої офтальмологічної допомоги у закладах охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління інших міністерств та відомств України, (табл. 5).

Дані табл. 5 вказують на те, що у сфері управління інших міністерств та відомств України працює 37 офтальмологічних кабінетів і 22 спеціалізовані офтальмологічні ліжка, з яких 20 – у м. Києві, а 2 – в Одеській області. Найбільше офтальмологічних кабінетів – у м. Києві (8), Одеській (5) та Сумській (4) областях, а в 11 (40,7%) регіонах такі кабінети у закладах охорони здоров'я відомчої медицини відсутні. На 2 стаціонарних спеціалізованих ліжках, які функціонують в Одеській області, за 2011 р. проліковано 14 пацієнтів (7 пацієнтів у рік на ліжку), а на 20 ліжках у м. Києві – 659 (32,9 – в рік на ліжку) пацієнтів. У названих закладах охорони здоров'я працює 47 лікарів-офтальмологів.

Таблиця 3

Ресурси офтальмологічної допомоги закладів охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління Міністерства інфраструктури України, за 2011 р. (абс.)

Адміністративна територія	Заклади, які мають офтальмологічні кабінети	Лікарі	Офтальмологічні ліжка	Надійшло хворих на офтальмологічні ліжка
Україна	100	127	180	6080
АР Крим	5	5	5	164
<i>Область</i>				
Вінницька	4	4	0	0
Волинська	1	1	0	0
Дніпропетровська	7	14	30	839
Донецька	12	9	30	902
Житомирська	2	1	0	0
Закарпатська	4	4	0	0
Запорізька	3	3	0	0
Івано-Франківська	2	5	0	0
Київська	3	3	0	0
Кіровоградська	3	3	0	0
Луганська	5	5	0	0
Львівська	7	17	25	712
Миколаївська	2	1	0	0
Одеська	8	9	30	626
Полтавська	4	3	0	0
Рівненська	3	4	10	320
Сумська	4	2	0	—
Тернопільська	1	1	0	0
Харківська	6	11	30	1203
Херсонська	1	0	0	0
Хмельницька	2	2	0	0
Черкаська	2	1	0	0
Чернівецька	1	2	0	0
Чернігівська	3	2	0	0
<i>Місто</i>				
Київ	4	14	20	1231
Севастополь	1	1	0	0

Показники хірургічної допомоги, що надається в названих закладах охорони здоров'я, наведено в табл. 6.

Аналіз даних табл. 6 вказує на низький рівень хірургічної активності лікарів-офтальмологів закладів охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління інших міністерств і відомств України. Кількість проведених оперативних втручань у середньому одним лікарем за рік становить від 1 до 103 ($p \leq 0,01$), що унеможливає їх якісне проведення.

Висновки

Відомча система охорони здоров'я в Україні має потужний ресурсний потенціал для надання спеціалізованої офтальмологічної допомоги з найбільш потужним у закладах охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління НАМН України, який використовується раціонально і забезпечує надання спеціалізованої медичної допомоги третинного рівня.

Таблиця 4

Хірургічна офтальмологічна допомога закладів охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління Міністерства інфраструктури України, за 2011 р. (абс.)

Адміністративна територія	Операції на органах зору		Мікрохірургічні операції		З приводу глаукоми		З приводу катаракти		Енуклеації	
	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі
Україна	3621	2682	253	2146	0	166	0	1376	0	11
АР Крим	0	28	0	28	0	2	0	21	0	5
<i>Область</i>										
Вінницька	527	0	147	0	0	0	0	0	0	0
Волинська	104	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дніпропетровська	52	189	0	92	0	51	0	19	0	0
Донецька	1 052	341	45	103	0	4	0	77	0	4
Житомирська	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Закарпатська	66	0	7	0	0	0	0	0	0	0
Запорізька	164	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Івано-Франківська	46	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Київська	106	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Кіровоградська	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Луганська	135	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Львівська	239	165	0	165	0	31	0	10	0	0
Миколаївська	24	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Одеська	51	112	0	112	0	12	0	43	0	0
Полтавська	285	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Рівненська	161	61	54	0	0	0	0	0	0	0
Сумська	154	15	0	0	0	0	0	0	0	0
Тернопільська	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Харківська	0	548	0	548	0	4	0	173	0	2
Херсонська	67	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Хмельницька	59	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Черкаська	40	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Чернівецька	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Чернігівська	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0
м. Київ	184	1 223	0	1 098	0	62	0	1 033	0	0

Інші міністерства та відомства мають різні ресурси для надання як амбулаторної, так і стаціонарної спеціалізованої офтальмологічної медичної допомоги (найбільші ті, що перебувають у сфері управління Міністерства інфраструктури України), які використовуються нерационально і не можуть забезпечити

якісну медичну допомогу відповідно до галузевих стандартів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням якості надання медичної допомоги пацієнтам офтальмологічного профілю у закладах охорони здоров'я, які перебувають у сфері відомчого управління.

Таблиця 5

Ресурси офтальмологічної допомоги закладів охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління інших міністерств та відомств України, за 2011 р. (абс.)

Адміністративна територія	Офтальмологічні кабінети	Лікарі	Офтальмологічні ліжка	Надійшло хворих на офтальмологічні ліжка
Україна	37	47	22	673
<i>Область</i>				
Вінницька	1	1	0	0
Дніпропетровська	3	3	0	0
Донецька	1	1	0	0
Житомирська	1	0	0	0
Запорізька	3	3	0	0
Івано-Франківська	1	0	0	0
Київська	1	1	0	0
Кіровоградська	1	0	0	0
Львівська	1	1	0	0
Миколаївська	2	1	0	0
Одеська	5	5	2	14
Рівненська	1	1	0	0
Сумська	4	3	0	0
Харківська	3	4	0	0
Черкаська	1	1	0	0
м. Київ	8	22	20	659

Таблиця 6

Хірургічна офтальмологічна допомога закладів охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління інших міністерств і відомств України, за 2011 р. (абс.)

Адміністративна територія	Операції на органах зору		Мікрохірургічні операції		З приводу глаукоми		З приводу катаракти	
	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі	амбулаторно	у стаціонарі
Україна	1293	396	55	333	0	26	0	256
<i>Область</i>								
Дніпропетровська	225	0	0	0	0	0	0	0
Житомирська	1	0	0	0	0	0	0	0
Запорізька	63	0	0	0	0	0	0	0
Одеська	14	17	0	15	0	6	0	9
Рівненська	33	0	33	0	0	0	0	0
Сумська	34	0	0	0	0	0	0	0
м. Київ	923	379	22	318	0	20	0	247

Список літератури

1. *Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації»*. 2010 : монографія / за ред. І. М. Ємця, Г.О. Слабкого. – К. : МОЗ, УІСД, 2011. – 163 с.
2. *Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листоп. 1992 р. № 801-IX (з наступними змінами та доповненнями) // Відом. Верховної Ради України.* – 1993. – № 4, 26 січ. – Ст. 19.
3. *Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»*. Комітет з економічних реформ при Президентові України 2010. – 87 с. [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/content/ker-program.html>. – Назва с екрана.
4. *Стратегія державної політики з покращення громадського здоров'я в Україні в умовах перебудови галузі / Л. І. Жаліло, І. М. Солоненко, О. В. Кугурцев [та ін.] // Формування демократичного та ефективного державного управління в Україні : матеріали наук-практ. семінару, м. Київ, 11–12 берез. 2002 р.* – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – С. 186–190.
5. *Щорічна доповідь. Приватна медицина в Україні. 2010: монографія / Г. О. Слабкий, Ю. Б. Ященко, Л. А. Чепелевська [та ін.]*. – К., 2011. – 105 с.

Дата надходження рукопису до редакції: 29.10.2012 р.

Офтальмологическая медицинская помощь в ведомственных учреждениях здравоохранения

С.В. Збитнева (Київ)

Представлены результаты исследования ресурсного обеспечения и объемов медицинской помощи пациентам из заболеваниями органа зрения в ведомственных учреждениях здравоохранения за 2011 г.

Ключевые слова: ведомственная медицина, офтальмологическая помощь, объемы, ресурсное обеспечение.

Ophthalmologic medical aid in health care departmental establishments

S.V. Zbitneva (Kyiv)

Research results of resource and volumes of medical aid for patients with diseases of the organ of vision in health care establishments of departmental submission for 2011 have been resulted.

Key words: departmental medicine, ophthalmologic aid, volumes, resource support.

Рецензент: д. мед. н., проф. С.О. Риков.